

آسیب شناسی مواد کتابخانه‌ای

اصول، راهبردها و شیوه کار کتابداران

به قلم

راس هاروی

ترجمه

دکتر علی شکویی

انتشارات میراث

بهار ۱۳۸۴

انتشارات دبیزش ۲۲ علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ۱۰

Harvey, Douglas Ross	هاروی، داگلاس راس، ۱۹۵۱ -	Z
۷۰۱	آسیب‌شناسی مواد کتابخانه‌ای: اصول، راهبردها و شیوه کار کتابداران / به قلم	
۵۲ /	راس هاروی؛ ترجمه علی شکویی - تهران: دبیزش؛ تالیا، ۱۳۸۴.	
۱۵	۳۲۰ ص. - (انتشارات دبیزش؛ ۲۲. علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی؛ ۱۰).	
۱۳۸۴	ISBN 964-7712-11-1 ۳۲۰۰۰ ریال	
	فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا	
	عنوان اصلی: Preservation in libraries: Principles, Strategies and practices for librarians	
	۱. مواد کتابخانه - نگهداری و مومت. ۲. کتاب - نگهداری و مرمت. الف.	
	شکویی، علی، ۱۳۱۹ - مترجم. ب. عنوان. ج. فروست	
	۲۵/۸۴	Z۷۰۱/۵۲ ۱۵ ۱۳۸۴
۸۴-۲۱۳	کتابخانه ملی ایران	

شابک ۹۶۴-۷۷۱۲-۱۱-۱ ISBN: 964-7712-11-1

عنوان: آسیب‌شناسی مواد کتابخانه‌ای: اصول، راهبردها و شیوه کار کتابداران

به قلم: راس هاروی

ترجمه: دکتر علی شکویی

ویراستار فنی: ابوالفضل هاشمی

ناشر: انتشارات دبیزش - نشر تالیا

حروف‌نگاری رایانه‌ای: مریم محمدزاده

طراحی جلد: راحله یوسفی‌نیا

چاپخانه: چاپ ۲۰۰۰

لیتوگرافی: دریا

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۸۴

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۲۰۰۰ ریال

مرکز پخش: شرکت اطلاع‌رسانی و خدمات کتابداری چاپار - ۸۸۹۹۶۸۰

■ حق چاپ و نشر برای انتشارات دبیزش محفوظ است.

فهرست مندرجات

۱۱	 مقدمه
----	-------------

فصل اول: مروری بر مسئله حفاظت، علل و راه حل ها

۱۷	 تعاریفی از نگهداری و حفاظت
۱۹	 دلایل حفاظت
۲۳	 تشدید مشکل حفظ و نگهداری
۲۵	 علل فرسایش
۲۹	 استراتژی رویارویی با مسائل
۳۳	 روشهای رویارویی با مساله
۳۹	 انتخاب مواد برای نگهداری
۳۹	 بسط و تکامل زمینه حفظ و نگهداری مواد

فصل دوم: چرا مواد کتابخانه فرسوده می شوند

۴۵	 مقدمه
۴۸	 مواد و کتاب ها: عوامل فرسایشی درونی
۵۵	 کاغذ جدید و دوام آن
۶۱	 مرکب یا جوهر
۶۲	 چرم، پوست گوساله و پوست گوسفند
۶۳	 پارچه
۶۴	 انواع چسب ها
۶۴	 مواد بصری

۶۶	صفحات دیداری
۶۷	صفحات صوتی
۶۸	رسانه‌های مغناطیسی
۷۰	عوامل خارجی فرسایش
۷۱	دما و رطوبت نسبی
۷۴	نور
۷۵	آلاینده‌های هوا
۷۷	عوامل بیولوژیکی
۷۹	خسارات دارای منشاء انسانی

فصل سوم: بررسی کتابخانه: تعیین مناسب بودن محیط و شدت و حدود فرسایش کتاب‌ها

۸۵	مقدمه
۸۶	دلایل بررسی کتابخانه و مجموعه‌های آن
۸۶	بررسی شرایط و موقعیت‌ها
۹۰	بررسی‌های زیست محیطی
۹۰	ساختمان کتابخانه
۹۱	شرایط زیست محیطی در ساختمان کتابخانه
۹۱	امنیت ساختمان کتابخانه
۹۲	مخازن کتابخانه و اتاق‌های کار
۹۳	برخی بررسی‌های مهم از شرایط و موقعیت کتابخانه
۹۷	بررسی شرایط

فصل چهارم: کنترل محیط زیست

۱۰۵	مقدمه
۱۰۸	دما و رطوبت نسبی
۱۱۴	نور

کیفیت هوا	۱۱۶
دفتر حفاظت آثار ملی	۱۱۶
مبارزه با آفات	۱۱۷
نگهداری از محوطه کتابخانه	۱۲۰
جابجایی و استفاده از کتاب‌ها	۱۲۲
ذخیره مواد و تجهیزات کتابخانه	۱۲۲
ایمنی	۱۲۵
آتش‌سوزی	۱۲۵
آب	۱۲۶
دزدی و بریدن و ناقص کردن	۱۲۷
طرح و نقشه ساختمان	۱۳۰
کنترل محیط زیست در مناطقی که آب و هوای استوایی یا خشک دارند	۱۳۲
فصل پنجم: احترام به کتاب‌ها: استفاده محتاطانه از کتاب‌ها و آموزش خوانندگان و کتابداران	
مقدمه	۱۳۷
جابجایی کتاب‌ها	۱۳۷
استفاده عمومی	۱۴۰
چیدن مواد در قفسه	۱۴۳
حمل و نقل وسایل کتابخانه	۱۴۵
تجهیزات و اثاثیه مناسب	۱۴۷
فتوکی کردن	۱۴۷
میکروفرم‌ها و سایر مواد غیر کتابی	۱۵۰
مواد خاص و نادر	۱۵۲
آگاهی عامه مردم	۱۵۴
کارمندان کتابخانه به عنوان نمونه و سرمشق	۱۵۶
چهارچوب‌ها و نمونه‌هایی برای اقدامات مربوط به آموزش خوانندگان	۱۵۷

۱۵۸	برنامه‌های آگاهی عمومی برای استفاده کنندگان از کتابخانه‌ها
۱۶۲	آموزش استفاده کننده و برنامه‌های معارفه
۱۶۳	برنامه‌هایی براساس مقررات سالن‌های مطالعه
۱۶۵	آموزش کارکنان کتابخانه
۱۶۶	آموزش در داخل کتابخانه
۱۶۷	آموزش کتابداران

فصل ششم: آمادگی در برابر سوانح و بلایا

۱۷۱	مقدمه
۱۷۶	هدف‌های برنامه‌ریزی برای مقابله با سوانح
۱۷۷	تدوین برنامه مبارزه با سوانح
۱۷۸	محتویات و مفاد برنامه مقابله با سوانح
۱۸۱	پیشگیری سوانح، مرحله اول
۱۸۴	حرکت متقابل
۱۸۹	عکس‌العمل؛ مرحله سوم
۱۹۱	باز یافت؛ مرحله نهایی
۱۹۲	روش‌های باز یافت
۱۹۳	روش‌های خشک کردن
۱۹۴	کنترل کپک
۱۹۶	نتیجه‌گیری

فصل هفتم: حفظ و نگهداری مصنوعات: نگهداری و حفظ کتاب‌ها، روشهای تعمیر و صحافی

۱۹۷	مقدمه
۱۹۸	اهمیت مشورت با افراد حرفه‌ای
۱۹۹	انتخاب بهترین روش کار
۲۰۰	چه نوع اقدامی را باید در مرمت کتاب‌ها به کار بست؟

۲۰۰	اهمیت استفاده از مواد آرشیوی
۲۰۱	جنبه‌های اخلاقی
۲۰۳	اصلاح و نگهداری مجموعه کتابخانه
۲۰۳	اصلاح مجموعه
۲۰۶	تداوم نگهداری مجموعه کتابخانه
۲۰۶	مرمت
۲۰۷	تجهیزات
۲۰۹	بررسی‌های اولیه
۲۱۰	اقدام در برابر سرایت و جابه‌جا شدن اسید
۲۱۰	تمیز کردن کاغذ
۲۱۱	تمیز کردن جلد کتاب‌ها
۲۱۱	نرم کردن کاغذ
۲۱۱	پاک کردن چسب
۲۱۲	تعمیر پارگی‌ها در کاغذ
۲۱۳	استحکام بخشیدن به ناودانی جلد کتاب‌ها
۲۱۳	ضمایم و پیوست‌ها: قسمت‌هایی از کتاب که به اوراق متن چسبانده می‌شود
۲۱۴	تمیز کردن کتاب‌های جلد چرمی و پوشاندن آنها با لایه محافظ
۲۱۵	اصلاح و تجدید صحافی
۲۱۶	ضد عفونی با بخور یا دود دادن
۲۱۷	ضمایم و پیوست‌های محافظ
۲۱۸	در محفظه یا در کیسول قرار دادن
۲۱۹	جعبه‌های مرحله‌ای
۲۱۹	سایر انواع جعبه‌ها
۲۱۹	پوشه‌های اسناد
۲۲۰	کیف‌های محافظ
۲۲۰	کاغذهای چین‌دار به عنوان پوشش و لفاف

۲۲۰	 صحافی
۲۲۱	 صحافی به عنوان عامل حفاظتی
۲۲۳	 انواع صحافی
۲۲۴	 تجدید جلد
۲۲۴	 دوختن مواد در قسمت‌های تا شده
۲۲۴	 صحافی به کمک چسب‌هایی که با دو پنکه خشک می‌شوند
۲۲۵	 رودوزی (دوختن از روی صفحات)
۲۲۵	 سایر روش‌های صحافی
۲۲۵	 استحکام بخشیدن به کتاب‌های جلد کاغذی
۲۲۶	 صحافی‌های تجارתי کتابخانه‌ای

فصل هشتم: حفظ و نگهداری معنوی: اصلاح و تغییر شکل

۲۲۹	 مقدمه
۲۳۲	 انتخاب برای نگهداری
۲۳۴	 شرایط فیزیکی
۲۳۴	 استفاده یا کاربرد
۲۳۴	 کمیابی
۲۳۵	 ارزش
۲۳۵	 شناسایی کردن مواد برای نگهداری
۲۳۷	 حفظ و نگهداری آثار مصنوع یا محتوای معنوی
۲۳۹	 جستجو برای جایگزینی
۲۴۰	 اهمیت کنترل اطلاعات کتابشناختی
۲۴۲	 مواد در کدام شکل و حالت باید نگهداری شوند؟
۲۴۴	 فتوکپی کردن برای حفاظت
۲۴۶	 تهیه میکروفیلم
۲۴۶	 اشکال و انواع فیلم‌ها

۲۴۷	گام‌هایی در تولید میکروفیلم.....
۲۴۸	استانداردها.....
۲۴۹	هزینه‌های تهیه میکروفیلم.....
۲۵۱	میکروفیلم‌ها: آراء موافق و مخالف.....
۲۵۳	تنظیم برنامه برای تهیه میکروفیلم.....
۲۵۵	ذخیره کردن نسخ اصلی میکروفیلم‌ها.....
۲۵۶	برنامه‌های تهیه میکروفیلم.....
۲۵۷	حفظ و نگهداری.....
۲۵۸	داده‌های دیجیتالی.....
۲۶۱	ابزار ذخیره اطلاعات دیجیتالی.....
۲۶۱	دیسک‌های نوری.....
۲۶۲	ابزار مغناطیسی.....
۲۶۳	ابزار دیگر برای ذخیره اطلاعات دیجیتالی.....
۲۶۴	سایر روش‌های تغییر قالب.....

فصل نهم: استراتژی‌های فن‌آورانه و تعاونی

۲۶۵	مقدمه.....
۲۶۵	استراتژی‌های فن‌آورانه.....
۲۶۷	استراتژی‌های همکاری و تعاون.....
۲۶۷	ارتباط با کتابخانه‌های دیگر.....
۲۷۰	استراتژی‌های فن‌آورانه.....
۲۷۰	کاغذ بادوام.....
۲۷۱	استانداردهای کاغذ بادوام.....
۲۷۲	تولید کاغذ بادوام.....
۲۷۳	ترویج و توسعه کاغذ بادوام.....
۲۷۶	فرایندهای اسیدزدایی در سطح انبوه.....

۲۸۰	فرایند وی تو (Wei T'o).....
۲۸۲	پیشرفت و تکامل کار در کتابخانه بریتانیا.....
۲۸۳	سایز فرایندهای اسیدزدایی در سطح انبوه.....
۲۸۴	فرایند لیتکو.....
۲۸۴	فرایند وینی.....
۲۸۵	استراتژی‌های فن آورانه دیگر.....
۲۸۵	استراتژی‌های تعاونی.....
۲۸۶	همکاری و تعاون در حفاظت و نگهداری مواد کتابخانه در ایالات متحده.....
۲۸۷	همکاری‌های بین‌المللی در امر حفاظت.....
۲۸۸	همکاری‌های محلی.....
۲۹۰	برنامه‌های حفاظتی ملی.....

فصل دهم: تدوین برنامه حفاظت و نگهداری کتابخانه

۲۹۵	مقدمه.....
۲۹۷	پیوند و ارتباط حفاظت و نگهداری با مدیریت.....
۲۹۹	گام‌هایی برای تدوین برنامه حفاظت و نگهداری.....
۳۰۱	مسئولیت تدوین برنامه.....
۳۰۳	برنامه حفاظت و نگهداری چیست؟.....
۳۰۴	نمونه‌هایی برای اجراء در کتابخانه‌ها.....
۳۰۵	نمونه اول: کتابخانه‌های اختصاصی کوچک.....
۳۰۸	نمونه دوم: مجموعه کتاب‌هایی که از آنها استفاده زیاد می‌شود.....
۳۱۰	نمونه سوم: مجموعه کتاب‌های قدیمی که زیاد مورد استفاده قرار نمی‌گیرند.....
۳۱۴	نمونه چهارم: مجموعه کتاب‌هایی که اهمیت ملی دارند.....
۳۱۸	نتیجه.....

مقدمه

زوال و فساد فیزیکی مواد و منابع کتابخانه‌ای، بویژه منابع کاغذی، در حال حاضر یکی از مسائل مهمی است که حرفه کتابداری با آن روبرو است. این زوال و فرسودگی بقدری در ابعاد وسیع بر موجودی کتابخانه‌ها در سراسر دنیا اثر می‌گذارد که اگر بگوئیم یکی از مسائل مهم در ده سال آینده خواهد بود، سخنی گزاف نگفته‌ایم. زوال و فرسودگی مواد کتابخانه‌ای از عواملی مانند کیفیت زیست محیطی محل نگهداری کتاب‌ها، طرز استفاده از منابع و مجموعه‌ها، استفاده فزاینده از منابع در اثر بالا رفتن سطح سواد و آموزش، آگاهی مردم از میراث فرهنگی و فرایند فرسودگی که در خود مواد و منابع وجود دارد، سرچشمه می‌گیرد.

حفاظت از منابع کتابخانه‌ای تا این اواخر از وضع نامطلوبی برخوردار بود. مدت‌ها تصور بر این بود که فقط باید از کتاب‌های نادر و کمیاب و کتاب‌های خطی در کتابخانه‌های بزرگ دانشگاهی و کتابخانه‌های تحقیقاتی، حفاظت شود و اغلب کتابداران موردی برای رعایت امر حفاظت در کتابخانه‌های عمومی و تخصصی نمی‌دیدند و تصور نمی‌کردند که کتابدارانی که خارج از کتابخانه‌های بزرگ به کار و فعالیت مشغولند نیز، باید به امر حفاظت و نگهداری اهتمام ورزند. در ده سال گذشته بتدریج این فکر قوت گرفته است که مسائل مطرح شده در تعدادی از کتابخانه‌های تحقیقاتی در سطح وسیع‌تری اهمیت داشته و شامل کتابخانه‌های دیگر نیز می‌شود.

امروزه مسئله اصلی به شکلی کلی‌تر و نه به صورتی اختصاصی و آنهم برای منابع و کتاب‌های با ارزش و گران‌قیمت مطرح است. موضوع حفاظت و نگهداری منابع کتابخانه‌ها در حال حاضر شامل همه کتابخانه‌ها است و عقیده بر این است که کتابخانه‌ها را به صورت ابزار مفیدی در آوریم و حفاظت از موجودی آن‌ها را تا زمانی که مورد نیاز هستند، ضروری بدانیم. [۱]

این کتاب برای کتابداران شاغل، دست‌اندرکاران امر اطلاع‌رسانی و دانشجویان رشته کتابداری نوشته شده است. هدف این کتاب کمک به حل مسئله حفظ و نگهداری منابع کتابخانه‌ای و تحقیق و تفحص برای حل این مشکل است. کتاب حاضر برای آشنایی و

مدیران اسناد تنظیم نشده است، اگر چه می توان گفت که آن ها نیز مطالب جالبی در آن خواهند یافت. این کتاب «نحوه کار» را نیز نشان نمی دهد و کمک زیادی به آن هایی که می خواهند چگونگی حفظ و نگهداری مواد کتابخانه ای را به صورت فنی فراگیرند، نخواهد کرد و منظور از آن، شرح و بیان روش های عملی نیست که تکنسین های کارآموده و مجرب در محدوده فعالیت های خود انجام می دهند. مثال ها و نمونه های مورد استفاده در این کتاب عمدتاً، اما نه اختصاصاً، مربوط به منابعی است که از کاغذ ساخته شده اند، چون این گونه منابع هنوز بخش مهمی از موادی است که در کتابخانه های ما نگهداری می شوند. من به عنوان خواننده، کتابدار را به صورت فردی فرض می کنم که اطلاعات مختصری از علوم در سطح دبیرستان داشته و فردی است که با احتمالاً مسائل مربوط به نگهداری و حفاظت مواد کتابخانه ای در ارتباط یا محیط زیست، و ساختمان های کهنه آشنا بوده و به حرفه و کار خود علاقه دارد و می خواهد اطلاعات مربوط به جنبه های حفاظت مواد و منابع کتابخانه ای را بداند.

بنابراین، این کتاب برای کتابدارانی نوشته شده که به این مسئله مهم حرفه کتابداری علاقه نشان داده و می خواهند دانش بیشتری در این باره کسب کنند. اطلاعات کتاب حاضر در اتخاذ تصمیم مربوط به تعیین محل نگهداری، انتخاب روش استاندارد که به منابع کتابخانه ای صدمه نمی زند و می توان به آن فعالیت ها و استفاده از آن روش ها ادامه داد، کمک و یاری کند. و در ضمن بما نشان می دهند که روش های نامناسب باید تغییر یابند. علاوه بر این ها چنین دانشی برای تصمیم گیری در باره این که چه موقع مسئله یا مشکلی ورای منابع کتابخانه و کارکنان آن است و در چه مواقعی مشورت های فنی با متخصصان حفاظت ضروری است، مورد نیاز می باشد.

در یک دنیای ایده آل نیازی به تدوین و نگارش کتابی نظیر کتاب حاضر نبود. در چنین دنیایی همه کتابخانه ها به خدمات متخصصان حفاظت دسترسی دارند و این خدمات یا از طرف کارکنان مؤسسات متوسط یا بزرگتر و یا از طریق کنسرسیومی از شرکت چند مؤسسه برای سازمان های کوچکتر فراهم می گردد.

واقعیت های موجود حتی شباهتی به این دنیای ایده آل ندارند. کمبود افرادی که حفاظت و نگهداری مواد کتابخانه ای را برعهده داشته و بخواهند در کتابخانه ها کار کنند، به چشم می خورد. کتابداران در سطوح مختلف نمی توانند از مشورت ها و خدمات متخصصین حفاظت استفاده

کنند و باید خود اصول مذکور در این کتاب را در ضمن فعالیت‌های روزمره به کار بندند. مطلب مهم‌تر و تأسف‌بارتر این که معدودی از مسئولان کتابخانه‌ها به مشکل مربوط به حفاظت منابع کتابخانه پی برده و حتی معدودی از این مسئولان اقدام به حل مشکل حفاظت کتاب‌ها کرده‌اند. امید است این کتاب بتواند توازنی در این مورد ایجاد کند و مورد مطالعه کتابداران و دانشجویان رشته کتابداری قرار گیرد که در آینده مدیران و مسئولان کتابخانه‌ها خواهند بود و در موقعیتی قرار خواهند گرفت که اقدامات مربوط به حفاظت کتاب‌ها را به مورد اجرا خواهند گذاشت. اگر این کتاب را افرادی که قبلاً مسئول کتابخانه بوده‌اند، بخوانند و اگر این کتاب بتواند عقاید آن‌ها را درباره مسئله حفاظت از کتاب‌ها عوض کند، توفیق دیگری برای نویسنده خواهد بود.

این کتاب براساس چهار مبحث عمده نگارش یافته است:

- ۱- حفاظت از منابع کتابخانه از مسئولیت‌های سطح بالای مدیریت کتابخانه است.
- ۲- منابع همه کتابخانه‌ها احتیاج به طرحی برای حفاظت و نگهداری دارند.
- ۳- طرح مربوط به حفاظت باید از بودجه کافی برخوردار بوده و بخشی از بودجه کلی کتابخانه باشد.

۴- موضوع حفاظت باید موردنظر همه کارکنان کتابخانه در سطوح مختلف بوده و بخشی از فعالیت‌ها و خط مشی‌های کتابخانه را تشکیل دهد. این امر صرفاً یک کار تخصصی نیست که در آزمایشگاه جداگانه‌ای به مورد اجرا گذاشته شود. [۲]

در فصل اول، یک سری اطلاعات کلی درباره حفاظت منابع کتابخانه‌ای داده می‌شود. در این فصل طبیعت کلی مسئله ارائه می‌شود و روش‌هایی برای مقابله با آن درج می‌گردد. فصل دوم از طبیعت فیزیکی منابع کتابخانه‌ای صحبت می‌کند و خصوصیات ذاتی آن‌ها را که منتهی به فرسودگی می‌شود، شرح می‌دهد. در این فصل به عوامل عمده فرسودگی از جمله دمای هوا، رطوبت نسبی، نور، آلودگی‌های جوی، بیدها و قارچ‌ها، حشرات و جوندگان، استفاده نامعقول و سوء مدیریت از طرف مسئولان و استفاده کنندگان از منابع کتابخانه‌ای اشاره شده است.

فصل سوم مربوط به کسب اطلاعات و آگاهی از چند و چون مسئله حفاظت از منابع کتابخانه‌ای است و با مروری از اقدامات مربوط به حفاظت و نگهداری همراه می‌باشد. فصل چهارم شامل روش‌های کنترل محیط مخزن کتابخانه است و عواملی را که باید به هنگام ایجاد

ساختمان جدید برای کتابخانه در نظر گرفت و یا در موقع بازسازی موقعیت فعلی باید مدنظر قرار داد، بیان می‌کند. در فصل پنجم، نحوه برخورد با کتاب‌ها، آموزش کتابداران، کارمندان و استفاده‌کنندگان از کتاب‌ها مورد بحث قرار گرفته است. برنامه‌ریزی مربوط به بلایا و سوانح در فصل ششم بحث شده است.

فصل هفتم، هشتم و نهم شامل شرح و ارزیابی روش‌های زیاد و قابل دسترس مسئولان کتابخانه‌ها است تا با به کار بردن آن روش‌ها بتوانند از کتاب‌های کتابخانه حفاظت کنند. این فصل از روش‌هایی صحبت می‌کند که می‌توان از آن‌ها به صورتی سریع در کتابخانه استفاده کرد، یعنی روش‌های ساده‌ای که توسط کارمندان غیر متخصص و بدون تجهیزات ویژه نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. این فصل به اهمیت صحافی به عنوان عامل مهم در حفظ و نگهداری کتاب‌ها اشاره دارد. فصل هشتم رسانه‌های جایگزین شونده و شکل‌بندی مجدد^(۱) را مورد بررسی قرار داده و از تغییر و تبدیل محتوای مواد اصلی به رسانه‌ای دیگر با استفاده از ماشین‌های فتوکپی، دوربین‌های میکرو فیلم، کامپیوتر و صفحات نوری صحبت می‌کند. فصل نهم به روش‌های حفاظت و نگهداری اختصاص یافته، روش‌هایی که نیازمند توسعه و استفاده از فناوری برای برخورد کلی با منابع است، در این فصل از برنامه‌های حفاظتی تعاونی نیز یاد شده است.

در فصل آخر به مطالب اخسی که در فصول پیشین بیان شده اشاره می‌شود. در این فصل، ارتباط امر حفاظت و نگهداری با تمام جنبه‌های مدیریت و اداره کتابخانه نشان داده شده و از مطالبی مانند طرح و برنامه‌ریزی، تهیه برنامه حفاظتی، تطبیق روش‌های موجود با وضع حاضر و از معرفی روش‌های جدید سخن رفته است.

مطالب این کتاب کاملاً جنبه شخصی دارد و نظرات مرا در باره این که همه کتابداران چه مطالبی را باید درباره حفاظت و نگهداری منابع کتابخانه‌ای بدانند منعکس می‌سازد.

من مطمئن نیستم که مطلب تازه‌ای به مطالب زیادی که قبلاً درباره حفاظت در کتابخانه‌ها نوشته شده، اضافه کرده‌ام، اما اگر مطالب این کتاب با مطالب قبلی متفاوت باشد، شاید به علت آن است که کتاب به وسیله یک کتابدار و نه به وسیله یک متصدی حفاظت و نگهداری مواد نوشته شده است. به عقیده من این کتاب با اغلب کتاب‌های مشابه متفاوت است. باید اذعان

کنم که بهترین روش برای حل مسئله حفاظت و نگهداری منابع کتابخانه‌ای برای کتابداران این است که مسئولیت حفاظت کتابخانه را با در نظر گرفتن راه‌حل‌های موجود بر عهده گرفته و راه‌حل‌های جدید را در اقدامات و فعالیت‌های روزمره خود به کار بندند.

یادداشت‌ها:

1. John Feather, "Preservation and conservation: A professional issue for the 1990s", *New Zealand Libraries* 46, 2/3 (1989):23.
2. A Similar list is given in Mary Lunn Ritzenthaler, *Archives and Manuscripts: Conservation; A Manual on Physical Care and Management* (Chicago, Ill.: Society of American Archivists, 1983), p. 7.